

משנה

1 נאמר בתורה (דברים כג א) 'לא יבוא ממזר בקהל ה', והרי הוא אסור
2 בבת ישראל כשירה. ממזר הוא מי שנולד מביאות איסור
3 מסוימות, והמשנה שלפנינו דנה מהם איסורים אלו ומביאה שלש
4 שיטות תנאים בענין זה: **א** וזהו **ממזר**, כל שאר כשר שהוא באיסור
5 'לא יבא' – כל הנולד מביאת אדם על קרובתו, אפילו שאין ביאה
6 זו אסורה באיסור כרת אלא באיסור לאו, הרי הוא ממזר. **ב** דברי רבי
7 עקיבא. שמעון התימני אומר, ממזר הוא כל הנולד מביאה האסורה
8 באיסור שתייבים עליו כרת פידי שמים, אבל הנולד מביאת איסור
9 לא אינו ממזר. **ג** וזהו **ממזר**, כל הנולד מביאה האסורה באיסור שתייבין עליו
10 אומר, ממזר הוא כל הנולד מביאה האסורה באיסור שתייבין עליו
11 מיתת בית דין, אבל הנולד מביאת איסור לאו או כרת אינו ממזר.
12 המשנה מוכיחה כדעיה השלישית: **אמר רבי שמעון בן עזאי**,
13 **מציאתי מגילת יוחסין בירושלים**, והיה כתוב בה, **איש פלוני הוא**
14 **ממזר** שנולד מביאת אדם על אשת איש, שחייבים עליה מיתת בית
15 דין. ויש במגילה זו כדי לקיים את דברי רבי יהושע שאין ממזר אלא
16 מאיסורי מיתות בית דין, שאם לא כן לא היה נכתב בה שנולד
17 מאשת איש, אלא רק שהוא ממזר ותו לא.
18 המשנה מבררת את איסור אחות אשה: **אשתו שמתה הרי הוא**
19 **מוותר באחותה**, ולא נאסרה עליו אלא בחיי אשתו, שנאמר (ויקרא
20 יח יח) **וְאִשָּׁה אֶל אֲחֻתָּהּ לֹא תִקַּח לְצַרֵּר לְגִלּוֹת עֵרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ**.
21 וכן אם גירשה, ואחר כך נשאת לאחיה, ואחר כך מתה, הרי הוא מותר באחותה. וכן
22 אם גירשה, ואחר כך נשאת לאחיה, ואחר כך מתה, הרי הוא מותר באחותה. וכן
23 אם גירשה, ואחר כך נשאת לאחיה, ואחר כך מתה, הרי הוא מותר באחותה. וכן
24 אם גירשה, ואחר כך נשאת לאחיה, ואחר כך מתה, הרי הוא מותר באחותה. וכן
25 אם גירשה, ואחר כך נשאת לאחיה, ואחר כך מתה, הרי הוא מותר באחותה. וכן
26 אם גירשה, ואחר כך נשאת לאחיה, ואחר כך מתה, הרי הוא מותר באחותה. וכן
27 אם גירשה, ואחר כך נשאת לאחיה, ואחר כך מתה, הרי הוא מותר באחותה.

28 **גמרא**
29 הגמרא מביאה את מקורו של רבי עקיבא הסובר שיש ממזר
30 מחייבי לאוין של שאר בשר: **מאי מעמא דרבי עקיבא**. משום דכתבי
31 (דברים כג א) **'לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה בנה אביו'**,
32 ומשמעות סוף הכתוב היא, **בנה שראה אביו לא יגלה**. ונחלקו
33 תנאים בביאור איסור זה, ורבי עקיבא סבר לה כרבי יהודה דאמר
34 במשנה להלן (א), **באנוסת אביו היתוב מדרב**, דהויה לה חייבי
35 לאוין, שכן מאחר שבא עליה אביו בלא קידושין ואינה אשתו,
36 אינה אסורה עליו אלא באיסור לאו בלבד. ומכך דקמיה ליה
37 לאיסור זה מה שנאמר (שם כג א) **'לא יבא ממזר בקהל ה'**, מוכח
38 שהבא על אנוסת אביו הולד ממזר. **אלמא מהני הוי ממזר** – מכאן
39 ראייה שכל הנולד מאיסור לאו של שאר בשר, הרי הוא ממזר,

40 ואפילו שאין באיסור זה חיוב כרת.
41 שלש שיטות הן בדעת רבי עקיבא. א. לשיטת משנתנו רק באיסור
42 לאו שמחמת קורבה הולד ממזר. ב. לשיטת רבי סימאי סובר רבי
43 עקיבא, שבכל איסורי ביאה שהם בלאו, כגון איסור עמוני ומואבי
44 בבת ישראל ואיסור נתינה לישראל, הולד ממזר, ואפילו שאין
45 איסורם מחמת קורבה. ג. לשיטת רבי ישבב גם בביאת איסור
46 עשה, כגון איסור מצרי ואדומי בבת ישראל, הולד ממזר. הגמרא
47 מבררת את מקור שיטתם של רבי סימאי ורבי ישבב. שואלת
48 הגמרא: **ולרבי סימאי דמרבה גם שאר חייבי לאוין דלאו דשאר** –
49 שאינם איסור קורבה, ולרבי ישבב דמרבה אפילו חייבי עשה, מניין
50 להם שגם באיסורים אלו הולד ממזר. משיבה הגמרא: **נפקא להו**
51 **לדין זה מ' ולא יגלה בנה אביו'**, שהוא היתרה שבתית 'ולא'
52 מרבה אף איסור לאו שאינו שאר לרבי סימאי, ואיסור עשה לרבי
53 ישבב.
54 הגמרא מביאה את מקורו של שמעון התימני הסובר שאין ממזר
55 אלא מחייבי כריתות: **שמעון התימני סבר לה כרפנן דאמר**, מה
56 שנאמר **'ולא יגלה בנה אביו'** לא מדבר באנוסת אביו, אלא
57 בשומרת יבם של אביו היתוב מדרב, שכשמת אחי אביו בלא בנים
58 ואשתו נזקקת ליבום לאביו שהוא אחי המת, הרי היא אסורה עליו
59 משום אשת אחי אביו שהיא בכרת. ומאחר דהויה לה אשה זו
60 אסורה עליו באיסור חייבי כריתות, וקמיה ליה לאיסור זה את
61 הכתוב **'לא יבא ממזר'**, **אלמא** – מוכח דשוקא הולד מוחייבי
62 כריתות הוי ממזר.
63 הגמרא מביאה את מקור שיטתו של רבי יהושע הסובר שאין ממזר
64 אלא מחייבי מיתות בית דין: **ורבי יהושע** שסובר שאין ממזר אלא
65 מחייבי מיתות בית דין, הוא משום שאם כדברי רבי עקיבא ש'לא
66 יבא ממזר' אמור על אנוסת אביו, או כדברי שמעון התימני שהוא
67 אמור על אשת אחי אביו, אם כן לכתוב דקמיה רק **'לא יגלה בנה**
68 **אביו'**, ומה שנאמר בתחילת הכתוב **'לא יקח איש את אשת אביו'**
69 **(ולא יגלה) למה ליה**. הלא אם יש ממזר מחייבי לאוין או מחייבי
70 כריתות, כל שכן שיש ממזר מחייבי מיתות בית דין כאשת אביו,
71 ולמה נצרך הכתוב להזכיר כאן את איסור אשת אביו. **אלא לאו**
72 **הכי קאמר הכתוב, מ'לא יקח' עד 'לא יגלה'** – רק על איסור אשת
73 אב שנכתב בין 'לא יקח איש את אשת אביו' לבין 'לא יגלה בנה
74 אביו' נאמר **'לא יבא ממזר'** והוי הולד ממנה ממזר, אבל מפי –
75 באיסור הנוסף של 'לא יגלה' שהוא באנוסת אביו או באשת אחי
76 אביו, לא הוי הולד ממזר, משום שאין בו מיתת בית דין.
77 הגמרא מביאה שיטתו של רבי עקיבא הסובר שאין ממזר אלא
78 הולד הנולד ממנו ממזר: **אמר אביי**, **הכל מודים בבא על הנדה**
79 **שהוא איסור שיש בו כרת**,

אגרות קודש

ב"ה, ג' סיון, תשי"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

... בודאי ידוע לו מספור רז"ל אשר לזמן מתן תורה הנה כל ישראל נעשו בריאים ושלמים,
ומובא בשם כתבי הארז"ל (הוא בספר לב דוד להחיד"א), עה"פ והימים האלה נזכרים ונעשים
שכשהענינים נזכרים כדבעי הרי הם נעשים, היינו שממשיכים כל הענינים וההשפעות דימים האלו,
ואיחולי בזה לכת"ר שיי אשר בימי הגבלה והכנה למ"ת הנה יצליח דבר ההכנה כדבעי ובודאי יומשך
לו עי"ז שיהי בריא ושלם ולקבלת התורה - בנוסח ברכת כ"ק מו"ח אדמו"ר - בשמחה ובפנימיות.

בברכת חג שמח.

במות דף מט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קנה

סותרות את הכתובים, ומשום כך קמליה (ו-הרגו). דאמר ליה
מנשה לישעיה, משה רבך אמר (שמות לג ב) 'כי לא יראני האדם וחי',
ואילו את אמרת (ישעיה ו א) 'ואראה את ה' ישב על כפא רם ונשא',
וכן משה רבך אמר (דברים יז ז) 'מי ב'ח' אלהינו בכל קראנו אלי',
ומשמע שבכל זמן הוא מצוי לקבל את בקשתו, ואילו את אמרת
(ישעיה נה ו) 'דרשו ה' בהמצאו', שמשמע שלא בכל זמן הוא מצוי
לקבל את הבקשות. וכן משה רבך אמר (שמות כג כו) 'את מספר ימים
אמלא', ומשמע שאין נוספות לאדם שנים שלא נקצבו לו מתחילה,
ואילו את אמרת לחזקיה המלך בשעה שנטה למות (מלכים ב' כ ו)
'והוספתי על ימך חמש עשרה שנה' מעבר לשנים שנקצבו לך
לחיות.
הגמרא מתארת את אופן מיתתו של ישעיה: אמר ישעיה, ודענא
ביה במנשה דלא מקבל קח דאימא ליה – את מה שאשיב לו, ובכל
אופן יהרגני, ואי אימא ליה את תשובתי לו, נמצא דאישויה
(ו-שעשהו) מויד בהריגתי, על כן מוטב שאברח מפניו. אמר
ישעיה את שם המפורש, ונעשה לו נס ואיפלע בארז – ונבלע
בתוך עץ ארז. אמר מנשה אהיה לארז ונקרה – הביאו את הארז
ונסרוהו. כי קמא הגרין להדי פומא (ו-אל פיו) של ישעיה ניסר
אותו ונה נפשה (ו-ומת). ונענש על ידי ניסור פיו משום דאמר על
עם ישראל 'ובתוך עם ממה שפתיים אנכי יושב' (ישעיה ו ב).
הגמרא דנה בטענות מנשה על ישעיה, ושואלת: מכל מקום קשו
קראי אהדי סותרים כתובים אלו שנאמרו על ידי ישעיה לכתובים
שנאמרו בתורה. מיישבת הגמרא את הסתירה הראשונה: מה
שאמר ישעיה 'ואראה את ה' אינו סותר למה שנאמר למשה 'כי
לא יראני האדם וחי', כי שתי מיני ראיות הן. ברתניא, כל הנביאים
נקתלו באספקלריא (ו-דרך מחיצה) שאניה מאידה, ולא ראו את
ה' בראיה ברורה, ולפי מדרגת ראייה זו סברו שהם רואים את פני
ה', אך באמת אין זו נחשבת ראייה גמורה. ואולם משה רבנו
נקתל באספקלריא המאידה וראה בראיה ברורה, ועל מדרגת
ראיה כזו נאמר, שלא יוכל שום אדם (ואף לא משה) לראות את
פני ה', אלא רק את אחריו.
הגמרא מיישבת את הסתירה השנייה: ומה שאמר ישעיה 'דרשו ה'
בהמצאו' ולא בכל זמן הוא מצוי לקבל את התפילה, הא בתפילת
יחיד. והא שנאמר בתורה שבכל זמן הוא מצוי לקבל את התפילה,
הוא בתפילת צבור. שואלת הגמרא: ובתפילת יחיד אימת הוא
הזמן ש' מצוי לקבלה, כשהיחיד קורא אליו. משיבה הגמרא:
אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה, אלו עשרה ימים שפני ראש השנה
ליום הכפורים.
הגמרא מיישבת את הסתירה השלישית: ומה שנאמר בתורה 'את
מספר ימך אמלא' בעוד שישעיה אמר 'והוספתי על ימך',
מחלוקת תנאי היא בישוב סתירה זו. דתנאי, את מספר ימך
אמלא,

וכן הבא על אשתו הפוסה ושזינתה תחתיו עם איש אחר) שהיא
אסורה עליו בלא, הכל מודים שאין הולד הנוול לו ממנה מזור.
ואף שמעון התימני שסובר שיש ממזר מחייבי כריתות, מודה
באיסור נדה שאין הולד ממזר. וכן אף רבי עקיבא הסובר שיש
ממזר מחייבי לאוין, מודה בבא על הנדה ועל אשתו הסוטה שאין
הולד ממזר. אביי מפרש את דבריו: בנדה אין הולד ממזר, דהא
תפסי בה קידושין, שאמר (ויקרא טו כד) 'ותיה נדה עלי', 'ותיה' היא
מלשון הויה וקידושין, ומכאן שאפילו בשעת נדה תפסי בה
קידושין, וכל איסור שאינו מונע תפיסת קידושין אין הולד שנולד
מביאת איסור זה נעשה ממזר. וכן בסוטה נמי אין הולד ממזר אף
לשיטת רבי עקיבא. דהא תפסי בה קידושין, שכן אין קידושה
פוקעים לאחר שזינתה תחת בעלה, ובכל מקום שתופסים קידושין
אין הולד ממזר.
הגמרא מוכיחה בדברי אביי מברייתא: תנאי נמי הוי, הכל מודים
בבא על הנדה, וכן בבא על אשתו הפוסה, וכן באדם מן השוק
שבא על שומרת יבם – אשה שממתינה ליבם שייבם אותה או
יחלוץ לה, שאין הולד מזור. ואף ששומרת יבם אסורה לשוק בלאו
של (דברים כה ה) 'לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר', מודה בה
רבי עקיבא שאין הולד ממזר. שכן מכך שנאמר 'לא תהיה' בלשון
הויה, ואסרה התורה לאדם מן השוק לקדש אותה, משמע
שהקידושין חלים אלא שהם אסורים, ובכל מקום שתופסים
קידושין אין הולד ממזר.
הגמרא מפרשת מדוע אביי לא הזכיר גם שומרת יבם: ואביי,
בשומרת יבם מספקא ליה אם קידושין תופסים בה או לא, ועל כן
לא מנה אותה בכלל איסורים אלו שהכל מודים בהם שאין הולד
ממזר. שכן נחלקו אמוראים להלן (עב) בדין זה, לדעת רב 'לא
תהיה אשת המת החוצה' אינו במשמעות איסור בלבד, אלא
כוונת הכתוב היא שאי אפשר לקדשה ואין קידושין תופסים בה.
ושמואל הסתפק בדבר, האם כוונת התורה לאיסור או לאי תפיסת
קידושין. והסתפק אביי אי הלכה כרב. שאין קידושין תופסים בה
ועל כן הולד ממזר, אי הלכה כשמואל שספק הוא שמא קידושין
תופסים בה ואין הולד ממזר, ועל כן לא הכריע בדיון ולד של
שומרת יבם.
שינוי במשנתנו: אמר רבי שמעון בן עזאי בו' מצאתי מגילת יוחסין
בירושלים. הברייתא מביאה דברים נוספים שנכתבו במגילה זו:
תני בברייתא, שמעון בן עזאי אומר, מצאתי מגילת יוחסין בירושלים,
ובתוכה בה איש פלוני מזור מאשת איש. ועוד היה כתוב בה, משנת
רבי אליעזר בן עקיבא היא במידה מועטת כקב, ומוזכרת במשנה או
בברייתא רק פעמים מועטות, ואולם היא קב נקי של סולת,
שהוא מועט ונקי ואין צריך לנפוחו, והלכה כמותו בכל מקום.
ועוד היה כתוב בה במגילה זו, מנשה המלך הרג את ישעיה הנביא.
הגמרא מבארת מדוע הרג מנשה את ישעיה: אמר רבא, מנשה
המלך מדין דיניין (ו-דן) לישעיה על כמה מנבואותיו שנראו